

Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն

Լ Ր Ա Փ Ի Ր

ԱՌ ԱՅԺՄ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՀԻՆԳՇԱՐԹԻ

Կը շարունակուի Բ. Շրջանի (1899)
բաժանորդագրութիւնը

ԳԱՍ ՄԸ՝ ՇՈՒԿԱՅԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՍ

Բնատնիքիս աննպաստ կացութիւնը ստիպած էր զիս՝ որ շատ կանուխէն հրաժեշտ տամ դպրոցի սիրական գրասեղաններուն, ուստի դասերս ձգելով 12 տարեկան հասակիս մէջ գացի շուկայ, հետո տանելով հասարակ ընթերցանութիւն եւ 100 ի մօտ Հայ բառերու չնչին մթերք մը, ինչ որ չորս տարուան դպրոցական կեանքիս ամբողջ արդիւնքը կը կազմէր։ Բայց շուկայի կեանքս երբեք չկրցաւ Հայերէն խօսելու փափաքս մարել, փափաք մը՝ որ աւելի ուժգին չեղտել սկսաւ երբ քիչ մ'աւելի չափահաս եղայ, «Աստուած իմ, կ'ըսէի ինքնիրենս, ի՞նչպէս ընեմ որ սա լեզուն կարենամ խօսել»։ Շուկան ձգել ու նորէն դպրոց երթալ գէթ անպատեհ էր. ա'լ հասակս առեր էի, այդ փոքրիկ դպրոցականներու շարքին մէջ նստիլ ինծի չէր վայելեր, պիտի խնդային վրաս.— ի՞նչ ընելու էր, ճար մը, դարման մը խորհելու էր, եւ զիշեր մը մինչեւ առաւօտ անքուն անցուցի աս կէտին վրայ խորհելով։ Առաւօտուն, երբ շուկայ վերագարծայ, խոկոյն գիտցած 100 ի մօտ բառերս նշանակեցի խանութիս առարկաներուն վրայ, աս բանը

դպրոցականներուն ուշադրութիւնը գրաւեց ու զիս հայերէն գիտցող մը կարծելով՝ իրենց դպրոցական պէտքերը ինձմէ գնելու սկսան, թէպէտ ես դպրոցականներու ուշադրութիւնը գրաւելով դանոնք չահագործելու համար չէի խորհած աս պարագան, հապա մտադիր էի օրը օրին լսած հայերէն բառերս արձանագրելով՝ պաշարս ճոխացնել։ Եւ պատահեցաւ որ դպրոցականներն սկսան հայերէն լեզուով ընել իրենց խնդրանքները գրիչ, թուղթ, մատիտ — կը հասկնայի աս բառերը, — բայց դործը աս պարզ խընդրանքներով չէր վերջանար, հապա սակարկելը, ահա դժուարութիւնը հոն էր։

Օր մը, դպրոցական մը գալով «պրակ մը թուղթ», ըսաւ. — թուղթը գիտէի. բայց ի՞նչ կը նշանակէր «պրակ»ը, շուտեցայ, շիկնեցայ եւ ակամայ թուրքերէնի դարձուցի, երբ դպրոցականը մեկնեցաւ, արդէն սովորութեանս վրայ սաստիկ բարկացած ըլլալով, ուղեցի վերջ տալ տարտամ վիճակիս, կամ բոլորովին շուկան թողուլ ու դպրոց երթալ, կամ խալառ վազ անցնիլ հայերէն սորվելու փափաքէն. աս միջոցին, մեքենաբար ձեռք առի Ա. Տարի վարժութիւն Ման.

կանցըր Պօ՛, ի՛նչ աղէկ բան, դիտցած բառերուս մէկ մասը սկիզբը շարուեր էին. նոյնպէս ուրիշ շատ բառեր՝ զիմացը տաճկերէնը չրուած, հետաքրքրութիւնս արդէն չափազանց արթնցած՝ սկսայ սորվիլ այդ բառերը, 15 օրուան մէջ Ա. Վարժութիւնը աւարտեցի առանց դասատուի, բայց Բ. Տարին, ինչպէս նաեւ Գ. ը շատ դիւրին չեղաւ կարդալ առանց դասատուի: Սկսայ բարեկամ դասատուէ մը դաս առնել, կարդացի հետզհետէ փունջերը եւ Հաւաքածունները, յետոյ մեծ Հաւաքածունները, եւ քանի մը ուրիշ զրական գիրքեր: Դասատուս վերջերը սկսաւ ինծի «Բիւրակն» «Բիւրակն» և «Արեւելք» թերթերը տալ երբեմն. — իրաւ որ լրագիրներու լեզուն հասկնալու համար առաջները շատ դժուարութիւն քաշեցի, քայց հետզհետէ ընտելացայ անոնց լեզուն, փափաքս գոհացած եւ հետեւաբար երջանկութիւնս կատարեալ էր:

Ուստի, հիմա, Տէր Խմբագիր, լիայոյս եմ որ պիտի հաճիք ինծի քանի մը սիւննակ շնորհել՝ հայրենակիցներուս, մասնաւոր շուկայի ընկերներուս հասկըցնելու սա իրողութիւնը թէ ես, իրաւ որ, մասնաւոր տաղանդ մը չունիմ, կամ չեմ ունեցած հայերէն լեզուն խօսելու եւ գրելու համար, բայց ինչ որ ունեցած եմ սա է. — կամք կամ յարատեւութիւն, եւ պարապոյ ժամերս օգտակար ընելու փափաք, ահա յատկութիւններ զորս ունին արդէն բոլոր շուկացիներ եւ զորոնք ճարտարաբար կը յայտնեն դրամ չանկելու դործին մէջ, ինչո՞ւ չգործած էին, ուրեմն առ ընտիր բարեմասնութիւններուն մէկ մասը հայերէն լեզուն մշակելու:

ԳԵՈՐԳ ԳԵԼՕՂԱՆՆԵԱՆ

Կեսարիա, 16 Փետրվ. 1899

Հաճութեամբ հրատարակեցինք այս յօդուածը, ոչ թէ անոր համար որ Ս. Դաւթեանի գրքերուն յիշատակութիւնն եղած է հոն, այլ լատին լատին յօդուածագիրը, Տաճկախօս գաւառացի սլատանի մը թերեւս, իր մա-

քուր ու խնամեալ Հայերէնով ու յստակ ու պարզուկ, (= անսթեթետ) ոճով բաւական պերճ ապացոյց մը կ'ընծայէ այն դերին համար զոր կատարեցին վերջին տասնեակ տարիներու ընթացքին մէջ, Տաճկախօս գաւառներու յատուկ «Վարժութիւն Մանկանց» ի երեք մասերը՝ զօրեղանակ սատարելով մայրենի լեզուն ծաւալման ու մեթոտաւոր աւանդման, Այդ դերը, պէտք է չուրանանք, չեն կրցած կատարել «Վարժութիւն Մանկանցի Ընթացք»էն առաջ (ու նաեւ վերջը) հրատարակուած որ եւ է գրքեր. — յեղաշրջումը զոր բերաւ Վարժութիւն Մանկանցը Հայ լեզուի աւանդման գործին մէջ, եւ արդիւնքը որ երեւան կուգայ անով, չեն կրնար անտես մնալ: Առաջին օրէն, հեղինակին փափաքն այն եղաւ որ տղան ոչ թէ միայն դպրոցին մէջ մեքենաբար սորվէր Հայերէն լեզուն, զոր դպրոցին սեմէն դուրս ոտք կոխելուն պէս կը մոռնար (որովհետեւ հիմնովին չէր կրցած սորվիլ իւրացնել) այլ փափաքուած է նոյն դասագիրքերուն, այնպիսի ուղղութիւն մը տալ որ Տաճկախօս մանուկը տիրապէս սորվի հայերէն լեզուն, գործնականապէս ընտելանայ անոր, սիրէ զայն ու դպրոցէն դուրս ալ հետամտի մշակելու, գործածելու, որով մայրենի լեզուն լոկ գրքի վրայ, լոկ կեդեցիին մէջ կամ շատ անձուկ սահմանափակ շրջանակի մը առանձնաշնորհը չմնայ, այլ առօրեայ կեանքի, ընտանեկան շրջանակներու մէջ ալ տարածուելով ընդհանրանայ, խօսուի ու արմատանայ այն տեղեր, ուր ժամանակին բերմամբ մոռցութեան մատնուած էր:

Հայ լեզուի բարեկամներուն հա-

մար հաճելի ու բերկրառիթ է անշուշտ այս արդիւնքը որ նոր շրջան մը կը բանայ հայ գրական կեանքին ու նոր հորիզոն մը մեր մտաւոր զարգացման :

ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՐԲԱՌԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

«Հանդէս Ամսօրեայի» Պատ. Խըմբագրութենէն շնորհակալութեամբ ստացանք «Ազգ. Մատենադարանի» Լ. ԼԱ. ու ԼԲ. հատորները որոնց վրայ յառաջիկային պիտի գրենք. միայն կարեւոր կը համարինք Լ. հատորին, Մաքիստրոս Լ. Մսրեանցի «Հայերէն Բարբառախօսութեան ներածական ճառի» թարգմանիչ Հ. Գ. Մէն. ի յառաջաբանը արտատպել՝ անգամ մըն ալ շեշտելու «Բիւրակն»ի հետեւած ծրագրի կարեւորութիւնը որ հոն մասամբ մը պարզուած է :

Յուանք թէ սիրով պիտի ողջունուի այս հատորին հայ լեզուագիտաց կողմանէ : Երկու պատճառ ունինք այսպէս կարծելու. — զորոնք ունեցած էինք Պր. Լեւոն Մսրեանցի «Ներածական ճառը» Հանգես Ամսօրեայի համար (անդ՝ էջ 306) թարգմանած ատեն :

Ա. վերջին ժամանակներս կը շատնան գաւառացի թղթակիցներ որոնց առաջին գործն է — կարծես բնազդմամբ — իրենց բնավայրին լեզուն հետազօտել, լեզուական եւ մանաւանդ բառական հաւաքածոյքներ ընելով հրապարակ հանել, Բնական է, միայն շնորհակալութեան արժանի են այսպիսի գործողներ, վրան զի այսպէսով աշատել կ'ուզեն հայերէն նշխար ու նշմարանքներն իրենց վերջնական կորուստէն : Ստոյգ է թէ շատ կանուխ պէտք էր սկսիլ այս գործը. սակայն գոնէ սկսուեցաւ, եւ հարկ է որ այսպիսիներուն ձեռքը տրուի տեսակ մը

ծրագիր,⁽¹⁾ որուն համեմատ կարենան նիւթեր ժողովել, Հեղինակն իր այս երկասիրութեամբն ուսուցանել ուզած չէ, այլ առաջնորդել եւ զայս պիտած է թարգմանիչն ալ : Բայց կայ առաջնորդութիւն մը, որ ուսուցանելէն աւելի կարեւոր է : Շատ անգամ փոքրիկ ակնարկութիւն մը իսկ բաւական կ'ըլլայ խուզարկութեանց նորանոր կարեւոր կէտերու ուշադրութիւն դարձնելու : Եթէ Պր. Հեղինակը միայն «Մշոյ գաւառին» բարբառախօսութեամբ զբաղելով մեծամեծ գանձեր լոյս աշխարհ հանեց, այս դրքոյկը կարողացող գաւառացին ալ իսկոյն պիտի համոզուի՝ համեմատական խուզարկութիւն մ'ընելու, թէ արդեօք այսպէս կարեւոր համարուած կէտեր չեն գտնուիր իր գաւառակին մէջ ալ. եւ բնականապէս խթան մը պիտի ըլլայ այս իրեն՝ ծածուկն յերեւան հանելու, ընդ հողով հաճկուածն «յարեւու» ցուցնելու : Ասով ուրեմն պիտի երկարի բարբառախօսութեան գրական շղթան :

Բ. Բայց միայն գաւառացի յօդուածագիրներուն ուշադրութիւնը գրաւել չէր մեր միտքը. այլ նաեւ նորագոյն ժամանակա հրապարակի վրայ երեւցող եւ լեզուական խնդիրներով զբաղող գիտնականաց ալ նպագատմատոյց ըլլալ այս ակտրակով, քանի որ՝ Լազարեան ձեւարանի Առանձնական—Ուսուցչին այս ճառը անձանօթ պիտի մնար — եթէ ոչ ամբողջութեամբ, գոնէ մանրամասնութեամբ — մեր արեւմտեան հայ լեզուագէտներէն շատերուն : Միջնորդութեան դեր մը կատարել ուզեցինք ուսասանայուն եւ տաճկահայուն մէջ : Միշտ պաշտպանած ենք — եւ ի հեճուկս մեզի դէմ նստուած քարերուն — կը պաշտպանենք եւ պիտի պաշտպանենք որ մեր գրական գործունէութեան երկու գլխաւոր ներկայացուցիչներուն յօդուածներն

[1] Անցեալ 9-10 թիւերով տուած ենք Բրոք. Խալաթեանցի Ծրագրին Յանկը որ ցոյց կուտայ կատարուելիք աշխատութեան առարկաները :

ու գրքերը ծանօթանան իրարու : Օգուտ միշտ կրնայ սպասուել գաղափարաց այսպիսի բարեացակամ հաղորդակցութենէ , ուր ընդհակառակն այսպիսի կարեւոր նիւթերու վրայ դրուածներն անծանօթ մնալով , կրնայ շատ մը դիւրութիւններէ եւ նկատողութիւններէ զրկուիլ մէկ կամ միւս մասը : Կարծենք բաւական են այս երկու պատճառներն արդարացընելու մեր այս թարգմանութիւնը :

Ձանայցինք հաւատարիմ մնալ հեղինակին յուզած իմաստներուն , եւ քանի որ մեզի համար կարեւորագոյն լեզուի՝ ռուսերէնի ուսումը նոր էր , չխորչեցանք մեր բարեկամաց աջակցութեան դիմելու , որոնք սիրայօթար յանձն առին մեր թարգմանութիւնն աչքէ անցընելու , եւ իրենց կարեւոր դիտողութիւններն ընելու : Ի մասնաւորի էջմիածնի միաբան Սողոմոնեան Կոմիտաս Վարդապետին կը յայանենք հրապարակաւ մեր ջերմ շնորհակալութիւնը , ինչպէս եւ Յարգ. Հեղինակին՝ Առանձնական-Ուսուցիչ՝ Լ. Մսերեանցին , որ յատկապէս մեր այս հայերէն թարգմանութեան համար՝ գլխաւորաբար ծանօթութեանց մէջ՝ կարգ մը յաւելուածներ կատարեց՝ նոյնն անգամ մ'ալ աչքէ անցընելէն ետքը : Հետեւաբար կրնանք ըսել թէ թարգմանութիւնս հեղինակին իմբադրութեամբը հրապարակ կ'ելլէ :

Հ. Գ. ՄԵՆ .

ԻՒԱՆՆԻ ԳԱԻԱՌԱԲԱՐԲԱՌԵ

(Շար. «Իւրակն»-ի նախորդ քիւրեհն)

Ծ .

Ծարկիկ . — Տեսակ մը հողէ պտուկ :

Ծիլ . — Տեսակ մը կանկառ :

Ծէր . — Ծայր , ճուղ :

Կ .

Կցակ — Փոքրիկ գերան , որ ուրիշ գերանի մը կիցը կը դնեն անոր իբր օդ-

նական :

Կանկիչ . — Բնականէն կեռ փայտ մը , որ կը կապեն չուանին ծայրը , բեռն ածուր կապելու համար (հաստատ կայնեցընող) :

Կալուկ . — Շինականեր , իրենց գլխուն գագաթը , խոշոր դրամի մը չափ տեղ կ'ածիլեն , օտար ցեղերէն որոշուելու համար : Այս սովորութիւնը հին ատեններ յատուկ էր մինակ հայ դեղացիին , բայց հիմայ Գուրդերն ալ ունին :

Կմկմուց . — Անձաւներու եւ նեղ ու խորունկ տեղերու մէջ եղած ձայները :

Կոտիկ . — Հողէ շինուած կլոր աման , ջուր խմելու համար գործածելի :

Կոզիկ . — Տեսակ մը բոյս , բանջար , որ կ'ուտուի :

Կալմաստ . — Կալին վրայ , իբր ուղորմութիւն , աղքատներուն տրուելիք հացահատիկները : Կալմաստ = Կալի մաս :

Կրթան . — Թուխ նստած հաւ :

Կլօք . — Թելի , դերձանի կծիկ :

Կիսահամբայ . — Համբային կէսը , կէս իշխան :

Կոփիկ . — Տաշել :

Կիտուր . — Մարախ = Կտրող , կտրտող , կերող :

Կթել . — Դաղել , կ'ըսուի յատկապէս , խաղող եւ ուրիշ միրգեր քաղելու համար :

Կտուրս . — Յաւած ակռային մէջ եղած բիծը :

Կիմ . — Արմտիքներու ծղօսներով բանուած , օղակաձեւ բան մը , որ կը դնեն պտուկներու տակ , որպէս զի ծանրութենէ չկտորին :

Կպուցել . — Չարնել :

Կպցնել . — Վառել , կրակ , ճրագ եւլն :

Կաղպրքաշ . — Կ'ըսուի այն կաղապարներուն , որոնց վրայ կը շինուին հողէ ամանները :

Կիտուն . — Փայտէ շինուած դործիք , ուր կը դրուին ջրով լեցուն կուժերը :

Կոճաւ = Կոճիմ . — Խոշոր աղցուած ալուր եւ ուրիշ բաներ :

Կօկոնիլ . — Բարկանալ՝ չափէն աւելի , բանի մը ետեւէ ըլլալ :

Կաճարար.⁽¹⁾ — Փայտէ թեւակներով շինուած գործիք մը, որուն վրայ կը շինուին կաճերը: Մանածին թելերը:

Կղել. — Կ'ըսուի մասնաւորապէս չուն ծալելուն:

Հ.

Հրամայ. — Ճաշ, կէսօրուան կերակուր:

Հինմաշ. — Հինցած, կտրտած լաթ, հագուստ եւայլն:

Հինել. — Կտաւին հինածը հիւսել:

Հինած = Զրած. — Կտաւին հիւսուած թելերը:

Հաղ. — Հեղ, դիր, անգամ:

Հաւկանչ. — Գիշերը, հաւին խօսած, կանչած ատենը, հաւկանչուն:

Հալաւ. — Հագուստ, զգեստ:

Հումլում. — Ձեփած:

Հնհնուկ. — Հին ու մին բաներ:

Համբայ. — Ռէսի օգնական, իշխան:

Հուր. — Լճակ, յատուկ շինուած փոս, ուր կուգան հաւաքուիլ ջուրերը, վերջին ցանքերը ջրելու համար:

Հարկ. — Հարսանիք, հարսանեկան հանդէս:

Հնկուց. — Հանկուց (հանգոյց):

Հուշապ. — Վիշապ:

Հըռփալ. — Ոչխարներուն յանկարծական փախուստը:

Հնիծ. — Մութ, հնիծել = մթնել:

Հետուսի. — Լուսին հետ, առաւօտուն:

Հտքել. — Աղտոտել, հտքուկ = աղտոտ:

Հերսոտիլ.⁽²⁾ — Բարկանայ:

Հըռչել. — Սրսկել, ջուր ցանել, ցանցնել:

Հըռչկել. — (Նոյն)

Հովոտուկ. — Խելսուկ, խենդուկ, դիւահարուկ:

Հովոտիլ. — Խենդենալ, դիւահարիլ:

Հաշ. — Լուռ, հաշ կաց = Լուռ կեցիր:

Հուրի. — Հրեղէն, լուսեղէն երկնային:

Հանգ. — Շունչ, հանգ առնել = շունչ առնել, հանգստանալ:

Հըհըլիլ. — Հալիլ, մաշիլ, թափթըփիլ:

Հատիկ. — Պահք օրուան ուտելիք, խաշած ցորեն ու սիսեռ:

Ձ.

Ձուաղիղ. — Ձուաղեղ, եփուած հաւ կիթ ու եղ:

Ղ.

Ղարիպ. — Օտար:

Ղուրպէթ. — Պանդուխտ:

Տիարպէփր

Մ. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՈՌՏՈՍԹՈՅԻ ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ

ՍՈՎՈՐՈՅԹՆԵՐԸ

ՆՇԱՆՏՈՒՔ. — Երբ աղայ մը Հափահաս դառնայ, հայրը, մայրը ու ազգականները կը պատրաստուին դայն նշանելու, իրենց յարմար ընտանիքի մը աղջկան: Երբ յարմար աղջիկ մը գտնեն, իրենց տաներէց քահանան կը զրկեն որ աղջկան ծնողքին իմացնէ. երբ այս վերջիններն ալ տղուն հաւնին ու խօսք տան, եկեղեցիէն խաչ մը կը գնեն, կը յանձնեն քահանային որ դայն աղջկան տունը կուտայ՝ եւ այս կերպով աղջիկը կը նշանուի: Նշանուածները իրարու նուէր կը զրկեն, իրենց անունի տարեդարձին եւ ուրիշ մեծ տօներու առթիւ: Սովորաբար նշանուած կը մնան վեց ամիս, տարի մը, երբեմն աւելի: Այս նշանը պաշտօնական չէ (Առաջնորդարանի կողմէ արտօնուած չէ) եւ յաճախ ետ կ'ըլլայ՝ նիւթական կամ բարոյական պատճառներով:

ԽՕՍԿԱՊ. — Երբ հարսնիքի օրերը մօտենան, փեսացուն կողմանէ նուէրներ կը տանին հարսին. — ապարանջան, օղ, մատնի եւլն. — եւ երկուքին ծնողքը իրար տեսնելով՝ մեծ օրը կ'որոշեն. — ասոր կ'ըսուի ԽՕՍԿԱՊ:

ՀԱՐՍՆԻՔԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ. — Խօսկապէն ետքը, աղջկան կողմէն հար-

[1] Կարժաւ = devredole

[2] Արաբ. حرس բառէն:

սընցուին օթիտը (նիհեզ) կը սկսին պատ-
րաստել, — ճերմակեղէն, մետաքսէ կամ
պարզ պասմայէ շրջագլխատներ եւ սպի-
տակ կերպասէ հարսանեկան շրջագլխա-
տը : Պսակի շաբթուն ուրբաթ օրը բազ-
նիք կ'երթան : Շաբաթ ցորեկին, նախ
փեսային կողմէ հալաւ կը տանին աղ-
ջըկան տունը . — այս ծրարը կը պա-
րունակէ կնքահօր կողմէն մոմ մը եւ
հարսին զգեստեղէնները . քօղք, անուշա-
հոտ ջուրեր, շաքար, ճերմակ կօշիկ,
գուլպայ, ձեռնոց, զանազան զարդեր եւ
ոսկեթելով բանուած նալին մը՝ հալաւը
բերողներուն : Նոյն իրիկուն, հարսին
տունէն փեսին կը տանին արդուկուած
շապիկ՝ օձիքով, թեւոց, մետաքսէ
թաշկինակ : Կիրակի առտու, արշալոյսին
հարսնցուն եկեղեցի կը տանին որ Ս.
Հաղորդութիւն առնէ : Կիրակի գիշեր թէ՛
աղջկան եւ թէ՛ մանչին կողմը հարսա-
նեկան ուղախուծիւնները կ'սկսին, մին-
չեւ կէս գիշեր : Այդ պահուն աղջկան
հալաւը օրհնած են արդէն, իսկ փեսին
կողմէն հարսնառի կուգան, փեսան ալ
հետեւին մէկտեղ : Ժամ մը ետքը կը
վերադառնան փեսին տունը եւ հոն կը
կատարեն պսակադրութեան արարողու-
թիւնը : Հարսանեկան ուղախուծեանց
ժամանակ զանազան պարեր կը խաղան .
տեղական պարերէն նշանաւոր են հօռա
եւ գարեբլամա յունական կամ պալգան-
եան պարերը . եւրոպական պարերէն
ծանօթ են սօրիւ, բոլա-մագուրֆա, եր-
բեմն ալ ֆաւրիլ : Գլխաւոր նուագարանն
է ագորսիոն եւ գայսէ (հովուական տիկ
կամ պարկապղնկ), Կիներն ու էրիկ մար-
դիկ սովորաբար զատ զատ կը նստին,
պարերու ժամանակ խօսն : Հարսն ու
փեսան իրարու հետ պիտի պարեն հարս-
նիքին գիշերը : Կեսրոջ տանը մէջ հար-
սին առաջին անգամ կը հրամցեն սուրճ.
եւ հարսը սուրճի սկահակին մէջ դրամ
կը ձգէ :

ՀԱՐՍՆԻՔԷՆ ԵՏՔ. — Երկուշաբթի՝
բարեկամներ ու ազգականներ աչքի լոյսի
կուգան : Նոյն շաբթուն, շաբաթ օրը,
նոր հարսն ու փեսան « ձեռք-պագի »

կ'երթան հարսի ծնողքի տունը : Հոն
երկուքն ալ նուէրներ կ'ընդունին մօ-
տաւոր ազգականներէն : Հետեւեալ կի-
րակին, որ « փաշայի կիրակին » կը կոչուի,
փեսային տունը փաշա կը դնեն եւ ազ-
գականները կը հրաւիրուին :

Ռոստոքո

ԱՋՆԻ ԲԻՐԱԿՆ

Ասկեթսուհի Ս. Յովն. վարձնի.

ԼԸ ԺԷ

(Շաբ. « Բիւրակն » ի 8 քուէն)

Ջուր. — Լըճէ ունի առատ ջուր,
տարածուած չէ սակայն ամբողջ գեղին
մէջ, այլ գլխաւորաբար երկու աղբիւր,
երկուքն ալ իրարու մօտ, Չար-Չրբ =
Չորս-աղբիւր, և Հասեհ-Պէյի, որոնք
կը բղխին Անտի աղբիւրին Ռիհան⁽¹⁾ ա-
կէն : Ռիհան աղբիւրը նշանաւոր է իր ճեր-
մակ մեծ մարմարին քարերու տակէն
բղխող սառնորակ, վճիտ ու զուլալ ջը-
րովը :

Ի պատիւ և ի յիշատակ այս աղբիւ-
րին, մինչեւ հիմայ ամբողջ գեղացիք
լուացք կ'ընեն հոն :

Անտի աղբիւրին մօտն է Պըլուլք
փոքրիկ աղբիւրը, կը բղխի ժայռէ մը :
Ասոր ջուրը դեղ է մօրքորոտներուն : Մօր-
քորոտները, եթէ մաղով լեցնեն իրենց
մարմինն վրայ, իսկոյն բժշկութիւն կը
գտնեն :

Հող, բերք եւ օդ. — Ունի գեղեցիկ,
սեւ ու մածուցիկ հող մը, բաւական ջը-
րարբի ու բարեբեր . կ'արտադրէ ցորեն,
գարի, հաճար, վարսակ, գաւարս, ոսպ,
սիսեռն, ոլոռն, շուշմայ, բրինձ, նուշ,
ընկոյզ, տանձ, խնձոր, սերկեւիլ, շաքօք,
ծիրան, փշատ, ընտիր խաղող, չամիչ,
վարունգ, սմբուկ, դդում, թուզ, թութ,
սալոր, դեղձ, նուռ : Գեղեցիկ եւ ա-

[1] Ս. Ռիհան աղբիւրը կոչեն : Ասկեց 30 տարի
առաջ պայթեցաւ, շրջակայ շէնքերը տակնու-
վրայ ընաւ, իրեն հետ տարաւ 7 մարդ, որոնց
գիւղիները գեղի ներքեւ գտնուեցան :

ողջարար օդ մը, բաւական զովարար : Բնակիչներ .— 2,000 տուն (10,000 բն.) 200 տունը Հայ. մնացեալը Քիւրտ :

Քիւրտերը կը բնակին Հիւս. եւ Արեւմ. կողմերը, որոնք սրամիտ, հսկայ, չարքաշ եւ հուժկու մարդիկ են ու ինքնակամ, բայց պատուոյ կողմանէ շատ նախաձայնդիր, նոյն խակ կեանքերնին արհամարհելու չափ :

Ունին երկու մշկիթ, մէկը ի Գրօօդէֆ (թաղ մը Արեւել. կողմ), միւսը Պէյէրու թաղին մէջ, բաւական գեղեցիկ ու փառաւոր. ուր կայ միսթէսէ մը եւ մէքէպ մ'ալ՝ շուկային վերեւ :

Ունին արտեր, այգիներ եւ պարտէզներ ալ, զանոնք մշակելով կը կերակրուին, բայց մեծ մասը ջորեպան են :

Հայերը՝ արեւելեան կողմ. Որոնց մեծ մասը Տիարպէքիւրէն, Բալուէն եւ այլ կողմերէ գաղթեր են : Հուժկու ու չարքաշ, ամէնքն ալ գործի տէր, խիստ սըրամիտ ու ժրջան, բայց դեռ անուս, հետեւաբար ինքնահաւան, նախանձոտ ու գինեմոլ :

Մոգականութիւնն ալ դեր մ'ունի իրենց մէջ :

Ջերմ կրօնատէր : Ունին եկեղեցի մը Ս. Աստուածածին անունով, հազիւ 40-50 տարուան շինութիւն (1) :

Վարժարան մ'ալ, դէմ առ դէմ երկու սրահով. գեղեցիկ տեսարան մը, պարտէզներու վերեւ. ուր կը յաճախեն 200 ուսանող : Ունին մէկ ուսուցիչ, Դպրոցն ու ուսուցիչը ժողովորդի կամքով կը կառավարուին Օր մը կայ, միւս օրը չկայ : Մեղք, որ այդ սրամիտ ուսանողներն իրենց ժամանակը կը կորսնցնեն ընդունայն :

Արուեստներ.— Կօշկակարութիւն, հիւս-

նութիւն, դարբնութիւն, պայտարութիւն, հացագործութիւն, ներկարարութիւն, ոստայնանկութիւն, վաճառականութիւն, մանրավաճառութիւն, նպարավաճառութիւն, մսավաճառութիւն, այգեգործութիւն, մշակութիւն, պարտիզպանութիւն :

ՀՈՍ ՀՈՆ

1. Սրբեղիան.— Լըճէի հիւս. արեւելեան կողմը, այգեստաններու Տպսի-սաւրին վերեւ կը տեսնենք հինաւուրց վանք մը, Սրբեղիան, որը իր անունին չափ բարձր է նաեւ դիրքով : Սրբեղիան հայ ժողովուրդը կ'առաջնորդէ : Երաշտութեան ժամանակ հայ գեղացիք մեծ բազմութեամբ հոս Տիրոջմէ գութ կը հայցեն : Ս. Եղիան կը լսէ ձայներնին : Յաճախ իրենք դեռ հոն, յորդահոս անձրեւ մը կը հոսի, հեղեղի պէս, եւ ուր պատրասարուելու տեղ չունենալով՝ այնպէս որ մատաղնին դեռ չկերած, քարերու վրայ թողած, կը փախչին, մինչեւ որ տուն կը հասնին, ջուր կը դառնան :

2. Շէյխ-Պիլան= Ս. Սարգիս.— Հինաւուրց վանք մը, Ս. Եղիային մօտ, Մուրաւսու :

3. Շէյխ-Թեմալուկ.— Միւսնոյն լեռան վրայ, Գումը անուանեալ գեղին վերեւ, ուր ամուլ կիները կ'երթան Տիրոջմէ զաւակ կը խնդրեն, եւ կ'ընդունին ալ Ս. յս ալ հինաւուրց ուխտավայր մըն է, որուն հայերէն անունը չկրցայ գիտնալ :

4. Թըլէլ=Բլուր.— Լըճէի արեւելեան կողմը 15-20 վայրկեան հեռաւորութեամբ, որուն հողը խիստ մաքուր եւ մածուցիկ, Գեղացիք իրենց տուները այս հողով կը ձեփեն, Թըլէլին ստորը կը տեսնուի միակտուր, բաւական խոշորկեկ, քարէ թոնիր մը, որ Անհաւատից=Քաթրնեռութեան կ'անուանուի, որուն մէջ եթէ պար դարնուի, պղնձի արծաղանդ կը լսուի, եւ կ'ըսուի թէ հոն 7 կաթսայ ոսկիէ դանձ կայ, այլադաւաններէն մնացած :

5. Հեմէֆ.— Հիւս-արեւմտեան կողմ Գումըմը ճամբուն վրայ, Ս. Օղլտա անունով քառակուսի փոքրիկ աւաղան մը :

[1] Շենոդը՝ Աւէքսան Թ. Քէօրօղլեան բարեպաշտօն քրիստոնեան է, որ հրամանագիրը գեղին Սաղիս պէյին ձեռքովն է բերել, քանզի ինքն, Սաղիս պէյը, յանցաւոր մ'ըլլալով Խէր-Եթիմ փաշան զինքը պիտի պատժէ եղբ, ուստի կը դիմէ յիշեալ բարերարին, որ միջնորդէ իր բարեկամ, Խէր-Եթիմ փաշային՝ զինքն այդ պատժէն զերծ պահելու համար, եկեղեցւոյ շինութեան հրամանագիրը բերելու պայմանաւ, ինչպէս որ եղաւ :

կայ, որուն նաեւ Քօրնան Պէդբիր ա-
նունը կուտան, հասկցնել ուղելով թէ
ամէնէն գէշ ցաւագարներն իսկ հոս գա-
լով կը բժշկուին: Ընդհանուր առմամբ
Հեմեք անունն ասոր ալ կուտան, ու-
րիշ աղբիւրներու պէս որ քամու բը-
ժիշկ ըսել է: Հէմէքի ջուրն է աղտոտ,
տաք ու ծծումբի հոտ ու համ ունի —
պարզապէս հանքային ջուր մը: Բամբը-
ւորը նախ Ս. Օղիտայի քով գանուած
մաքուր աղբիւրէն պիտի լուացուի, յե-
տոյ Հէմէքի ջուրը իր մարմինն լեցնէ,
ցեխն ալ քամուն քսէ. մէկէն ի մէկ կը
բժշկուի, սակայն այս ալ գիտնալու է
թէ վերջը դարձեալ մաքուր ջրով լը-
ւացուելու է. եթէ մինչեւ երեք օր չը
լուացուի՝ մարմինը կը ծանրանայ, թու-
լութիւն մը կ'զգայ:

Ս. Օղիտայի աւազանին հիւս. կողմը
իբր 6 մէթր հեռու, ճամբուն եզերքը,
կը գտնուի մեծ քար մը, = կ'ըսեն թէ
Ս. Օղիտայի գանձարանը ատոր տակն է:
Ամէն ճամբորդ որ անկից կ'անցնի, իր
գլուխն ու մէջքը այն քարին զարնելով
կ'ըսէ. «Մէջքն երկաթ, գլուխը պող-
պատ» այսպէս երեք անգամ, գլխի ու
մէջքի ամրութիւն կ'ուզէ: Միջացաւի
քար է:

Գումը. — Գումը հայաբնակ գեղ մըն է,
հազիւ 40 տուն բնակիչներով, կը դըտ-
նուի Լըճէի Հիւս-արեւմտեան կողմը ¹/₃
ժամ հեռաւորութեամբ:

Գումը ունի առողջարար կլիմայ եւ
առատ պաղուկ ջուր:

Եկեղեցին է Ս. Նշան, շատ հին ու
զօրաւոր: հազիւ 10 տարու շինութիւն:
Ինքն, Հայն ու երեքգնիսը իրարու կը
նային. քոյր ու եղբայր են: Ս. Նշան
բժիշկ է դեղնութեան: Դեղնութիւն ու-
նեցողները, 7 տարեկան սապուցով հոն
իրենց մարմինը կը լուան, բոլորովին կը
մաքրուին եւ դեղին ջուր մը դուրս կու-
տան:

Ապրիլ 7ին եւ կարմիր կիւրակիին ա-
մէն կողմէ ժողովուրդները մեծ բազ-
մութեամբ կը թափուին հոս ուխտի: Ա-
մէն ցաւ կը մոռնան: Ուխտերնին քէյ-

Փով եւ կեր ու խումով կը վայելեն:

Ալ հոս կը յանգիմ, եւ կը խոստանամ
աւելի հնութիւններ քրքրել տկար զըր-
չովս, եթէ գիտնամ թէ օգտակար պիտի
ըլլայ խոհուն «Բիւրակն» (1) էջերուն:

Գ. Մ. ՔԵՕՐՈՂԱԿԱՆ

ՇՕԼԷ ՄԱՄԱՆ (Հէֆեսթ)

(Brüder Uzrimm)

Էրիկ կնիկ մը, մէկը շէյիտ (2) ու բա-
նուկ, մէկալը տգեղ ու գողի երկու աղջիկ
ունէր: Ինքը տգեղն ու գողին (ծոյլ) շատ
կը սիրէր, որովհետեւ իր հարազատ աղ-
ջիկն էր. իսկ տան բոլոր գործը միւս
աղջիկը պիտի ընէր, տան մէջի աղտոտ
դէհնէն (3) պիտի ըլլար ան խեղճ աղջիկը
ամէն օր մեծ փողոցին վրայ ջրհորին քով
պիտի նստէր եւ այնչափ պիտի մանէր,
որ մատներուն ճոթէն արիւն գար: Օր
մը այնպէս եղաւ որ ճախրակը արիւնով
ներկուեցաւ, ու երբոր ծոցեալ ջրհորին
վրայ որպէս զի լուանայ դայն, ձեռքէն
սարդեցաւ ճախրակը ու վար ինկաւ:
Աղջիկը լալով խորթ մօրը քով վազեց
եւ անոր պատմեց ճախողանքը: Մօրուն
ուժով յանդիմանեց եւ այնչափ քարսըր-
տութիւն ունեցաւ որ այսպէս ըսաւ.
«Ճախարակը թողուցիր որ ջրին մէջ իյ-
նայ, հա՞, ուրեմն պիտի երթաս նորէն
մէջէն հանես»: Խեղճ աղջիկը ջրհորին քով
գնաց ան ատենը, եւ չգիտնալով ինչ ը-
նելիքը, սրտին անձկութենէն ջրհորին
մէջ նետեց ինքզինքը՝ ճախրակը բերե-
լու համար:

Ուշը կորանցուց եւ երբոր արթնցաւ

[1] Աւելորդ է յիշենել յարգոյ յօդուածա-
գրին թէ «Բիւրակն»-ի Ծրագրին համաձայն են
այսպիսի շահեկան նիւթեր:

ԽՄԲ.

[2] Շէյիտ կամ շիհես՝ աղաւ. ասիական
երկրորդ—գեղեցիկ իմաստով: Ծ. Խ.

[3] Դէհնէ կամ Դահնա—աղտոտ լաթ:

Ծ. Խ.

ու ինքզինքին եկաւ, մէկ գեղեցիկ մար-
դագեանի մը վրայ էր, ուր արեւը կը
վառէր ու բիւր հազար ծաղիկներ բաց-
ուեր էին: Յառաջ քալեց մարդագետ-
նին վրայ, եւ հացփուռի մը առջեւն ե-
կաւ, որ հացով լեցուն էր, ու հացը կը
կանչէր, «Դուրս հանէ զիս, դուրս հանէ,
ապա թէ ոչ կ'սյրիմ, շատոնց եփեր
լմնցեր եմ ես, դուրս հանէ զիս»,
ան ատենը շամփուրը մօտեցուց ու բո-
լոր հացը դուրս քաշեց: Նորէն ճամբան
յառաջ տարաւ եւ ծառի մը տակ եկաւ
ուրկէ կոմ կոմ խնձոր կախուած էր, ու
իրեն կը պոռար, «ա՛խ, թոթուէ՛ զիս,
թոթուէ զիս, բոլոր խնձորներս ալ հա-
սեր են»: Աղջիկը ծառը անանկ մը թոթ-
ուեց որ խնձորէ անձրեւ կուգար, մին-
չեւ որ հատ մըն ալ չմնաց ծառին վրայ:
Աղջիկը ամէնքը դէզ մը ընելէն ետքը
նեղ ուղիի մը զարկաւ: Վերջապէս պղզ-
տիկ անակի մը առջեւն եկաւ, ուսկից
պառաւ կնիկ մը դուրս կը նայէր, եւ
որովհետեւ շատ խոշոր ակօսներ ունէր
այդ կնիկը, աղջկան վախ եկաւ եւ ու-
ղեց կծկել պրծիլ: Բայց պառաւը ե-
տեւէն պոռաց. «Ինչո՞ւ կը զարհուրիս,
սիրելի տղեկ (bind), քովս կեցիր, եր-
բոր տանս գործերը կանոնաւորապէս ը-
նել ուզես, շատ հանգիստ պիտի ըլլաս
հոս, միայն ուշադրութիւն ընելու ես որ
մահիճս խնամով ձգես, եւ ուշիմ կեր-
պով թոթուես, այնպէս որ փետուրնե-
րը իրարու վրայ իջնեն՝ ինչպէս ձիւնը
կուգայ աշխարհի մէջ: Ես Հօլէ Մա-
ման եմ»: Պառաւին այդպէս բարու-
թեամբ խօսելուն վրայ, աղջիկը սիրտ
առաւ, հաւանեցաւ եւ անոր ծառայու-
թեան մտաւ: Ամէն բան անոր սրտին
ուզածին պէս կը կատարէր, եւ անկողի-
նը միշտ այնպէս ուժով կը թոթուէր որ
փետուրները ձիւնի գանգուրներու պէս
իրարու վրայ կ'իջնէին: Փոխարէն՝ աղ-
ջիկն ալ շատ լաւ կեանք կը վայելէր ա-
նոր քով, բնաւ գէշ խօսք մը չէր լսեր,
եւ Աստուծոն օրը խաշած ու խորոված
էր կերածը: Այսպէս երկար ժամանակ
Հօլէ Մաման քով մնալէն ետքը, տըրտ-
մութիւն մը եկաւ աղջկան վրայ եւ

սկիզբը ինքն ալ չգիտցաւ թէ ի՞նչ ու-
նէր: Վերջապէս նշմարեց թէ երկիր-
ցաւութիւն — հայրենաբաղձութիւն էր
կրածը, եւ թէպէտ հոս հազար հազար
անգամ աւելի հանգիստ էր քան ընտա-
նեկան յարկին մէջ, այս վերջինն մա-
սին բուռն կարօտ մը կ'զգար: Վերջա-
պէս ըսաւ պառաւին «կարօտցաւ բըռ-
նուեր եմ, եւ որչափ հոս ինծի շատ լաւ
է, բայց չեմ կրնար ալ աւելի երկար
մնալ: Նորէն դառնալու եմ իմիսներուս»
Հօլէ Մաման պատասխանեց. «Սիրելի է
ինծի որ դուն տունդ կարօտցեր ես, եւ
քանի որ դուն ինծի այնչափ հաւատար-
մութեամբ ծառայեցիր, ես ալ կուզեմ
որ ես ինքս դքեղ վեր հանեմ»: Ուստի
ձեռքէն բռնեց աղջկան եւ տարաւ դայն
մեծ դրան մը առջեւ: Դուռը բաց էր
եւ երբ աղջիկն ուղիղ կայնեցաւ դրան
մէջ, ուժով ոսկի անձրեւ մը տեղաց
վերէն, եւ բոլոր ոսկին կախուած մնաց
իր վրան, այնպէս որ բոլորովին անով
ծածկուեցաւ: «Պէտք է որ ունենաս ա-
սիկա, որովհետեւ այնչափ ժրջան ե-
ղար» ըսաւ Հօլէ Մաման եւ անոր տուաւ
ճախրակը որ ջրհորին մէջ ինկած էր:
Ալ դուռը գոցուեցաւ, եւ աղջիկը ինք-
զինքը գտաւ վերն աշխարհի վրայ, ո՛չ
հեռու իր մօր տունէն, եւ երբ բակին
մէջ եկաւ, աքաղաղը ջրհորին զուլսը
նստեր էր եւ կանչեց «գիգէփփէ՛, մեր
ոսկի խաթունիկը դարձեր է ուսկի՞»: Ան
ատենը աղջիկը ներս՝ մօր քով մտաւ,
եւ որովհետեւ վրան գլուխը ոսկիով
ծածկուած էր, թէ՛ անկէ եւ թէ՛ քրոջ-
մէն լաւ ընդունելութիւն գտաւ: Աղջիկը
պատմեց ինչ որ պատահած էր իրեն, եւ
երբ մայրը լսեց թէ ինչ կերպով այդ
մեծ հարստութեան հասեր էր, ուղեց
միւս աղջկան ալ, տգեղին ու գոգիին
համար, այդ բաղդը ճարել: Ուստի ասի-
կա ալ ստիպուեցաւ ջրհորին գլուխը
երթալ նստիլ ու մանել: Բայց որպէս զի
իր ճախրակն ալ արիւնշլիկ ըլլար, մատը
փուշ խոթեց եւ ձեռքը մացառին մէջ
մխեց, ետքը ճախրակը ջրհորին մէջ նե-
տեց ու ետքն ալ մէջը ցատկեց: Միւ-

սին պէս ինքն ալ աղուոր մարգագետնին վրայէն գնաց, եւ միեւնոյն ուղիէն յառաջ քաշեց: Երբոր հացփուռին առջեւն հասաւ, հացը նորէն կը պոռար, «Ա՛խ, դուրս քաշէ զիս, դուրս քաշէ, ապա թէ ոչ կ'այրիմ, արդէն եփեր լմընցեր եմ ես, իս դուրս քաշէ» Բայց Գողին պատասխանեց. «հա՛, փափաքս ալ վրաս աղտոտել էր, մնացի՛ր հող, մինչեւ որ սեփ սեփ ըլլաս» ըսաւ ու յառաջ գնաց: Քիչ վերջը խնձորենիին տակն եկաւ որ կը կանչէր. «Ա՛խ, իս թոթվէ, բոլոր խնձորներս ալ հասեր են» Բայց անիկա պատասխանեց. «Ճիշդ ժամանակին եկա՛ր, հատ մը գլխուս վրայ ձգե՛ս» եւ անցաւ գնաց: Երբ Հօլէ Մամին առջեւն եկաւ, բնաւ չվախցաւ, որովհետեւ իր խոշոր ակոսներովն անոր դասակարգին կը պատկանէր, եւ անմիջապէս համաձայնեցաւ հետը: Առաջին օրը ճիգ ըրաւ, ժրաջան եղաւ եւ հնազանդեցաւ Հօլէ Մամայի խօսքերուն, որովհետեւ մտքին մէջ շատ ոսկիին վրայ կը մտածէր, զոր պառաւը իրեն պիտի պարգևէր: Երկրորդ օրը սակայն սկսեր էր ծուլանալ, երրորդին ալ աւելի, այնպէս որ առաւօտները ելելէ չէր ուզեր: Ալ Հօլէ Մամին անկողինն ալ չէր շտկեր պէտք եղածին պէս՝ ոչ ալ այնպէս կը թոթուէր որ փետուրները ծուփ ծուփ դային: Աս բանը ձանձրացուց Հօլէ Մաման, որ ծառայութենէ հանեց զայն: Գողին ալ շատ գոհ եղաւ, կը կարծէր թէ քիչ վերջը պիտի տեղար ոսկի անձրեւը: Հօլէ Մաման զինք ալ մինչեւ դուռը տարաւ, բայց երբ մէջտեղը կայնեցաւ նա, ոսկիի տեղ ուղտնով լեցուն կաթսայ մը պարպուեցաւ վրան: «Աս քու ծառայութեանդ վարձն է», ըսաւ Հօլէ Մաման եւ դուռը ուժով մը փակեց: Ան ատենը Գողին տուն եկաւ եւ բոլոր վրան ուղտն եղած էր, եւ ագաղաղը ջրհորի վրայ երբոր զինք տեսաւ կանչեց «Դիգէ՛ռեգէ՛, մեր աղտոտ խաթունիկն եկեր է ուսկի՛» Եւ Ուղտնը սակայն կախուած մնաց ու մնաց վրան, եւ որչափ ապրեցաւ, վրէն չգնաց:

Թարգմ. Գերմաներէնէ

Խարբերդ

Խ. ՔՆՕՍԵԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՆԳԻՐ

ԱՌԱԿՆԵՐ, ՎԷՊԵՐ, ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ

1. «ԻՐԱՆՈՒՆԳ ՈՒՆԻՍ»

Մարդ մը՝ ով որ բան մը խօսէր եւ ուր որ բան մը խօսուէր իրաւ թէ անիրաւ, սովորած էր միշտ ըսել. «Այո՛, իրաւ եւ, իրաւունք ունիս»:

Օր մը կինը իրեն կ'ըսէ. «Էրի՛կ, ով որ բան մը ըսէ, իրաւ թէ անիրաւ, դուն միշտ միեւնոյն պատասխանը կ'ուտաս եւ կ'ըսես. «Իրաւունք» ունիս: Մի՛թէ հրեք չի՞ պատահիր որ մէկը անիրաւ խօսած ըլլայ, եւ դու ալ օր մը մէկուն ըսես. «Իրաւունք չունիս»:

«Կնի՛կ», կը պատասխանէ մարդը, Դուն ալ իրաւունք ունիս»:

2. ԹՈՂՈՒՆՐ ՈՐՈ՛Ն ԵՐԳԵՅ

Երեք ընկերներ ծառի մը շուքին տակ կը խօսէին, կը զրօնուէին, կ'երգէին: Անոնց մէկուն զէմքը, միւսին զգետը եւ երրորդին ձայնը գեղեցիկ էր:

Այն միջոցին թռչուն մը եկաւ, թառեցաւ ծառին վրայ եւ քիչ մը ճռռռողելէ ետք թռաւ գնաց:

Այն որ գեղեցիկ ձայն ունէր, ըսաւ թէ, թռչունը իր ձայնին երգեց. միւսը ըսաւ, իր զգեսին, իսկ երրորդը պնդեց որ՝ իր զէմքի գեղեցկութեանը: Այսպէս վիճեցին ընդ երկար, եւ չկրնալով վախճանի մը յանդիլ, հուսկ ուրեմն որոշեցին զիմեղ դատաւորին:

Ամէն մէկը առանձին տեսած էին դատաւորը եւ պատմած էին անոր դատին առարկան, եւ կոյր հակառակութեան ոգով վառուած, ամէն մէկը դատաւորը իր կողմը շահելու եւ ինպատու անձին վճիռ ստանալու համար դատ դատ համակրանքը շահած էին:

Որոշեալ օրը երեքն ալ դատաւորին առջեւ եկան, ըսին իրենց դատը եւ վճիռ խնդրեցին: Դատաւորը՝ որ շատ լաւ գիտցած էր օգտիլ այդ ապուշ ոստաներու յիմարութենէն, անոնց ըսաւ. «Բարեկամներ, թռչունը ձեր ո՛չ մէկուն, այլ ինձի երգեց»:

Կեսարիա

Յ. ՆՇԱՆԵԱՆ

Հ Ո Վ Ո Ւ Ե Ր Պ Ո Ւ Փ Ի Ի Ն Մ Ը

Վարպետիս՝ Եղորենան ԷՃ.ին

Տե՛ս սա գեղջուկ Ֆեղանին, հիւրի մըն է այս աղջիկ,
Հողի հետ է խաղցեր Նէ վրկայ ձեռներն գեղեցիկ:
Բոլորն ա՛յսպէս են արդեօք գեղջուկներու գեղանիք.
Ինկաւ սիրսս իր սիրոյն, այս վայրն թողուլ չեմ կրնար:

Սիրոյ, յոյզի խմորը, հասկըցայ, գիւղն է եղեր,
Նայե՛ լեռանց, հոն իր դեմք կը ցուցընէ կարծես սէր,
Հոգւոյն կուտան բիւր հանոյք առուններու կարկաչներ,
Բնակավայրս թող ըլլայ, այս վայրն թողուլ չեմ կրնար:

Ձեռքը սրիւնդ՝ տե՛ս հովիւն կը պատմեցէ իր կեանքն ինք
Կ'ունկնդրէ հօտն ամբողջ քանզի զբոսուր է սրբինդ:
Հոս նազելով երեւցաւ ինձ վարդադեմ այն աղջիկ
Սիրեց սիրքս, ի՞նչ ընեմ, այս վայրն թողուլ չեմ կրնար:

Սիրող սոխակն ի՞նչ աղուոր կ'երգէ ճիւղին, տե՛ս, վրայ:
Առանց գինւոյ միտս մոռնալ հո՛ս տեղ միայն մարդ կրնայ:
Ձուարթացիր, ո՛վ սիրս, այս է սիրունւոյս գեղն ահա,
Ասոր համար, ո՛վ իմ սիրս, այս վայրն թողուլ չեմ կրնար:

Գետնի բոլոր ծաղիկներ իր խնդումէն կը փքին,
Յոյացումն է լոյսերուն, երկնից արեւն իր դեմքին
Սա դիմացի անտառն ալ գաղտնիքն է իր տարփանքին,
Բոլորն ալ գայն կը պատմեն, այս վայրն թողուլ չեմ կրնար:

Պարկեցուքեան լոյսն է որ վարդ երեսին կուտայ փայլ,
Գինեքմբիր աչքն է որ կ'ընէ հոգիս սիրահալ,
Իմ կարծիքովս այդ աչքին գերին եղած է ինք ալ.
Դիւրեց գիս, ո՞հ, այդ աչքը, այս վայրն թողուլ չեմ կրնար,

Կոկոնի ո՛վ կը նայի, վարդն է ճիւղն իր աչքին պէս,
Իր ակնարկին խորանն է հոգիս այրողը այսպէս,
Հիւսկեկները մազերուն սրտի կապեր են կարծես,
Ատոնք սիրքս կապեցին, այս վայրն թողուլ չեմ կրնար:

Հոգւոյն հանոյք կը տեղան այսօր բոլոր սա ամպեր,
Կը դայլալեն թռչուններ եղանակով մը տարբեր.
Բնութիւնն այս տեղ խանդավառ, կարծեմ, հարսնիք է բոներ
Հրնուանով սիրս գինովցաւ, այս վայրն թողուլ չեմ կրնար:

Իր վարդ մարմինն ամէն տեղ կը բուրէ միտս հոտ անուռ,
Գլխուս սիրոյ ցաւ տուողն իր նազանքն է փափկանուռ,
Դո՛ւն ալ արդեօք սիրահար, ըսէ, առուա՛կ տարանուռ,
Նս ալ քեզի պէս եղայ, այս վայրն թողուլ չեմ կրնար:

(Թուրքերէնէ)

ԱՏԻՂ

Խարթեր-Մեզրէ

ԶԷՔԻ ԱՇՈՒՂԸ

Առ Տ. Ծ. Վ. Պալեան

Գեր. Տէր,

Հայ աթուղներու շարքին մէջ կարգացի («Բիւրակն» թիւ 1-2) իր կարգին, բնիկ Սունկուրլու գեղաքաղաքացի Զէքի (Սարգիս էֆ. Նուրլուեան)ի անունը: Այս մեզի ընտանի անունը սրտիս մէջ վերջիշում մը մարմնաւորեց՝ այն է Զէքի կեանքը քիչ մը քրքրել:

Զէքին անոնցմէ էր որոնք իրենց մահուընէ վերջ ալ կ'ապրին: Ինչպէս գիտաւոր մը շղարչեայ նշոյլ մը, հիւլէական հետք մը կը թողու, երկնակամարին վերայ, անհետանալէ վերջ: Սուր երեւակայութիւնը, բանաստեղծական իսկատիպ հանճարն ու թուրք լեզուի մէջ ունեցած հիանալի հմտութիւններն անմահացուցած են իր անունը գաւառիս տարբեր գիծերուն մէջ: Օրինակելի տիպար մ'էր ան՝ ինքնաջան զարգացման, լաւ ուսած էր Արաբ. ու Պարսկ. լեզուները իր յարատեւ ու անխոնջ աշխատութեամբ: Մահմետականութեան վերաբերեալ կրօնական ու գիտական գրքերէ ոչ մէկ բան վրիպած էր իր ուշադրութենէն: Գաղափարներու ալլոմ մը կը ներկայացնէր իր երկտողիկը, իսկ լաւ իրաւաբան: Պաշտելի՛ Ալեվիներու: Բայց, հակառակ իր երգերուն մէջ ունեցած մաղձոտ ու երկիւղած չեչտերուն, ինք. . . էր կ'ըսուի: Եւ ո՛վ գիտէ, գուցէ Վօլգէական հառաչ մը փրթած ըլլայ չրթներէն, իր հոգեւորքին մէջ: Ո՛չ նշուազ բազմութիւն մը կը կազմեն իր երկրպագուները, Սունկուրլուի մէջ: Շատ մը աշակերտներ ունի որոնց մէջ նշանաւոր է Սուլիմ Թուրք սափրիչ-բանաստեղծը: Ամուսնացուցած էր իր միամօր զաւակը՝ Աղէքսանդրը, տեղացի աչազեղ օրիորդի մը հետ: Աս պիտի ըլլար իր բարի յաջորդը, իր միակ յոյսն ու դրուատելի ձօնը մարդկային ընկերութեան: Զէքին կը կնքէ իր մահկանանացուն: Եւ որդին, զիւրազրդի՛ն զաւակ, յետին ծայր գգածուելով հօրը մահ-

ուան առթիւ, անձնապանութիւն կը փորձէ: Ի զո՛ւր կը հսկեն իր բարեկամները ցորեկ ու գիշեր: Օր մը (հօրը մահուընէ 4-5 օր ետք) առանձնանալով իր խցիկը, վերջ կուտայ իր հեծկտուքներուն, վեց-հարուածեանի ուղեղաթափ հարուածով մը: Իսկ մանկամարդ կողակիցը, մօտակայ սենեակը գտնուելով այն պահուն, կը վազէ ոճրատեղին սրտատրոփ: Եւ ի՛նչ սրտակէզ տեսարան. ա՛ն ալ յանկարծամահ կը փոռի իր երիտասարդ ամուսին գիակին վերայ:

Իբր նմոյշ կը պատկերացնենք հոս Զէքիի հմտալից քերթուածներէն մէկը, իր արձակ թարգմանութիւնովը: Եթէ կը թոյլատրեն «Բիւրակն» թանկագին էջերը, մերթ ընդ մերթ լոյս կուտանք իր մէկէ աւելի երգեր ընտրողաբար:

1. «Ա՛հ պուտ ու նա պուտը կէտունը տունա

նէ թէէլլիւմ, նէ տէ թէէմմիւլ լազըմ:

Իլթիճա էյլէյիպ րապալիւլ պիշունա
Հէր խուսուսընտա թէվէքթիւլ լազըմ:

2. Նէ՛ չարէ էյլէսին պին զարի պին ա՛հ
Այէթի քիւպրա տըր չիւն «իննա լիւլա՛հ

վէ իննա իլէհի րաճի՛ուն» հէր կեահ
Տէյուպ, ամէլինտէ թէվէսսիւլ լազըմ:

3. Էճէլ թէէթիր էթմէզ, է՛յ Զէքի, աւլա,
«Լա՛ եթ թէէթըրունէ սա՛թթէ վէլա՛

եթ թապտիմուն» տէտի հազրէթի
Մէվլա.

Պու չարէսիզ տէրտէ թէհամմիւլ լազըմ:

Արձակ թարգմանութիւն. — 1. Ո՛հ, ի՞նչ պէտք է խոկալ ու վշտակելի, այս նուաստ երկնքի էին ու չէին մասին. պէտք է որ զարմանալի Աստուծոյ ապաւինինք եւ վստահինք Ասոր յամենայնի: 2. Հազար լաց ու կոծ օգուտ մը չունի. միայն յիշելով Ս. Գիրքի սա մեծ պունը. «Աստուծոյ եսք եւ առ Աս-

տուած պիտի դառնանք», դործիդ մէջ
յաջողիլ (հասնիլ • վասլ էն) պէտք է : 3.
Ո՛վ Զէքի, մահը յապաղում չունի : Աս-
տուած ըսաւ թէ « Անոր դարձը ո՛չ յե-
տադաս եւ ո՛չ ալ նախադաս ըլլայ » :
Ուստի այս անդարմանելի վիշտին համ-
բերել պէտք է :

Տ. Մասեմ

Ա. ԳԸՅԸՃԵԱՆ

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱԼ

Սէրայ Պրունի առջեւ , խառնողի շո-
ղենաւին մէջ երկու բարեկամ, փոթորիկի
ալեկոծութեան վրայ կը խօսին , մինչ
շողենաւը արտասովոր ծածանման մէջ
էր հարաւային սաստկաշունչ հովին
պատճառով :

— Աս բան մը չէ , կ'ըսէ մէկը , փո-
թորիկ վրայ գաղափար ունենալու հա-
մար պէտք է Սև ծովու վրայ ճամբոր-
դել :

Անգամ մը այդ գաղափարն ունեցած
եմ՝ պղտիկութեանս ճասնակու օր շա-
րունակ ծովու բացերը մնացինք • փոթո-
րիկէն դատ անսուղութիւնը և անըս-
տուգութիւնը սարսափով կը լեցնէր
ամէնքը , և 450 նաւորդներէն 50ը մե-
ռան այդ տագնապալից նաւադնացու-
թեան միջոցին , սակայն կը յաւելու մի-
ամտաբար , ես մեռնողներուն մէջ չէի :

— Իրա՞ն . . . :

— Աս կ'ըսեմ որպէս զի մեռած կար-
ծելով՝ մահուանս վրայ չցաւիս . . . , կը
յարէ միամիտը , ունկնդիրներուն քահ-
քահէն զգածուած :

— Ի՞նչ է ան , Միսաք , լսեցի որ նո-
րէն կռոււրտեր ես Անտոնին հետ :

— Այո՛ , եւ աղուոր ապտակ մը կրա-
կեցի զլիւպին մէջ :

— Ա՞ն ինչու :

— Անոր համար որ հրապարակաւ ին-
ծի եւ ըսաւ :

— Էյ , ի՞նչ կ'ըլլայ , ես օրը տասն
անգամ եւ , աւանակ , ապոււ , իմաւ
կ'ըսեմ քեզի :

— Դուն ուրիշ , շատոնց է որ դուն
զիս կը ճանչնաս . . . :

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՆՊԱՍՏ

Բացի 160,000 ՂԶ.ի դումարէն զոր
Երկրագործական գրամատունը վանի
Երկրագործներուն տրամադրութեան տակ
դրած է նոր վարուցանքին շրջութիւն
ընծայելու համար , այս շարթու ալ Կայս .
Կառավարութիւնը 3000 Օսմ . լիրայի
նպաստ մը ղրկեց վան , տեղւոյն կա-
րօտեալներուն բաշխուելու համար՝ ձե-
ռամը տեղական Յանձնաժողովին որ
կազմուած է վսեմ . Կուսակալին նախա-
գահութեամբ :

— Ամեն . Հայոց Հայրապետն ալ 1500
ոսկիի նպաստ մը ղրկած է , իբրեւ հա-
ցազին վանի կարօտեալներուն :

— Ս . Պատրիարքի յանձարարու-
թեամբ , տիկին Աննա Էսայեան հանգա-
նակութեան ձեռնարկած է վանի կա-
րօտեալներուն համար :

— Պարսից Շահը Ն . Ս . Օծութեան
փափաք յայտնած է ջերմ հոգատարու-
թիւն ու համակրանք տածելու հայ ժո-
ղովրդի նկատմամբ :

— Պ . Ջանչեանի կողմէ 2000 րուբլի
ղրկուած է վանի կարօտեալներուն բաշ-
խուելու համար :

— Յ . Էֆ . Մէրեմգուլի որ կուծքի
հիւանդութիւն ունէր , անցեալ ուրբաթ
իրիկուն , կաթուածահար մեռաւ իր բնա-
կարանին մէջ , Բանկալթի :

Հանդուցեալը հանրաժանօթ դէմք մըն
էր Պոլսոյ Աղդ . շրջանակներու մէջ ,
Պատրիարքարանի ժողովներու մէջ իր
իր երբեմնի երկարամեայ մասնակցու-
թիւնը ու ատենապետութեան շրջան-
ները յիշատակելի զլխաւոր պարագաներն
են իր հանրային կեանքին , ուրկէ գրե-
թէ քաշուած էր վերջին տարիներս :

— Ս . Պատրիարք հայրը անցեալ ուր .
Մեծ . Եպարքոսի ապարանքը զնաց , բայց
Ն . Բարձրութիւնը բացակայ ըլլալուն՝
չկրցաւ տեսնուիլ եւ իր այցեւորմանը թո-
ղուց : Նորին Ամենապատուութիւն ի
գարծին այցելութիւն տուաւ Քաղ . Ժո-

ղովի ատենապետ Տատեան Յարութիւն փաշային :

— Գատըգեղի աղղայինները աս շաբաթ իրիկուն եւ կիրակի յաջորդաբար սեղան տուին ի պատիւ իրենց քարոզիչ Տ. Մելքիսեդեկ Սրբազանի : Սեղանին ներկայ էին գիւղին առաջնակարգ աղղայինները եւ Թաղ. Խորհուրդը :

— Ս. Հայրապետը այս անգամ ամուսնալուծութեան վճիռ տուած է Տիկին Վիրգինէ Պարտիզպանեանի, որ 20 տարի է ի վեր բաժնուած կ'ապրէր իր ամուսին Թաղուոր էֆ. Պարտիզպանեանէն : Այս վճիռով Տիկին Վիրգինէ կրցաւ նորէն ամուսնանալ :

Նոյնպէս ամուսնալուծում վճառած է Միհրան եւ Մառի Անանօֆ ամուսիններուն, որոնք ազատ են նոր ամուսնութիւն կնքելու :

— Փետր. 14ին, Թիֆլիսի Ներսէսեան դպրոցի տարեկան սովորական հանդէսը կատարուցաւ նախագահութեամբ Ն. Ս. Օժուրեան :

— Որքերու եւ կարօտեալներու սընտուկէն 12 ական ոսկի ամսական յատկացուցաւ Ակնայ եւ Կիւրինի Որբանոցներուն :

Իսկ Վանի Սալնապատի վանքին աղջիկներու Որբանոցի ամսաթոշակը 5 ոսկի աւելցաւ նոր որբուհիներ պատըսպարելու համար :

— Հալէպէն Թղթակից մը կը գրէ Թէ Հայ Կաթողիկ եկեղեցիին մէջ ժամերգութիւնը կը կատարուի արաբերէն լեզուով :

Զարմանալի չէ՞ աս : — Հայը, ո՛ր դաւանութեան ալ պատկանի, հնուց ի վեր գոնէ ականջի վարժութեամբ կրնայ հասկընալ գրաբար լեզուով կատարուած ժամերգութիւնները :

Նոյն Թղթակիցը կը գովէ Հալէպի Աղգ. Վարժարանին Տեսուչ Կ. Թուխմանեանի (աշխատակից «Բիւրակնի») եւ Հոգաբարձութեան գործօն ջանքերը :

— Ս. Պատրիարքը շրջաբերականով մը հրաւիրած է աղգ. որբանոցներու հոգաբարձութիւնները որ փութան զըր-

կել անցած տարիին մատակարարութեան հաշուեցոյցը եւ որքերու ուսումնական վիճակին տեղեկագիրը :

— Կարօտութեանց լուրեր կը հասնին Հալէպի կուսակալութեան այլ եւ այլ կողմերէն՝ Ուշնիա, Ֆրնուզ, Կոկիսոն, Եայն, Եւայն, Ինչպէս եւ Բաղէշէն, Բալուէն, Կիւրինէն : Ժամանակէ որ Պոլսոյ եւ գաւառներու մէջ բարեւէր անձեր փութան իրենց նպաստի բըղրկել Պատրիարքարանին, որպէս զի ի վիճակի ըլլայ հասնելու կարօտութիւններուն :

— Կիւրինի աղքատ եւ այրի հայ կիներուն 50 ոսկի զրկուեցաւ որպէսզի իրենց արհեստը — շալ գործել — նոյն գումարով կարենան բանիլ եւ ապրուստ ձարել : — Նպաստի է՛ն զործնական ու արդիւնաւոր միջոցը ա՛ս է :

— Ռոտոսթօյի հայերը պղատոնական համակրանքով չեն գոհանար զէպի իրենց կարօտեալ աղգակիցները. — Քանի մը օրուան մէջ 51 լիւր հաւաքելով զրկեցին ի Պատրիարքարան, Վանի կարօտեալներուն ի նպաստ :

Գեղեցիկ օրինակ՝ ուրիշ ունեւոր ու բարեկեցիկ գաւառներու, որպէս զի անոնք ալ, իրենց կարգին, կատարեն մարդասիրական — քրիստոնէական պարտք մը :

— Քղիի Ս. Կիրակոսի վանքը առաջիկայ դարնան պիտի վերանորոգուի Առաջնորդին ու գեղացիներուն ջանքովը :

— Մալաթիայէն ալ կիներու կողմէ խնդրագիր եկած է Պատրիարքարան, անոնք ալ իրենց կարօտագին վիճակը կը պարզեն օգնութիւն խնդրելով :

— Վանի Առաջն. տեղապահ Տ. Ներսէս Եպիսկոպոսի պաշտօնին Կայս. հրովարտակը Պատրիարքարան յանձնուած ըլլալով՝ յուսալի է Թէ Ասլանեան եպիսկ. ա՛լ չվարանի երթալ իր պաշտօնատեղին :

— Իզմիրէն Լողոֆէթ էֆ. Պալեօղան Պոլիս եկած է իբրեւ հրաւիրակ Մելքիսեդեկ Սրբազանին :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թուրքիա ու Սերայիա. — Սատտէթ-տին փաշա Բ. Դրան մատուց իր ծրագլ թուրք-Սերայ սահմանազլխի խընդ-րին համար Միւս կողմէ, սահմանազլխի Օսմ. պատուիրակները հրաման ստացան փութացնել համաձայնութեան գոյացու-մը Սերայ պատուիրակներուն հետ, որ-պէս զի վերջնապէս կարգադրուին սահ-մանազլխի խնդիրները որոնք երկար ա-տենէ ի վեր անկախ կը մնան :

Քարիւղի հանք. — Տեղացի վաճա-ռականներ անտառներու և հանքերու նախարարութենէն մենաշնորհ խնդրեցին շահագործելու համար Այտընի, Արքի-պեղաքոսի՝ կղզիներուն եւ Էրզրումի նահանգներուն մէջ երեւան հանուած քարձէթի եւ նաւթի հանքերը :

— Լրագիրներու փուլը ջնջելու հա-մար խորհրդակցութիւններ կը կատար-ուին եւ յուսալի է թէ Պետական խոր-հրդի որոշմամբ լրագիրները ազատին այս ծախքէն :

— Դերման կայսրը Վեհ. Սուլթանին ընծայած է Քրուքի արագահարուած թնդանօթ մը որ անցած շաբթու Լակօլ շոգենաւով Պոլիս բերուեցաւ :

— Դերման ու Ամերիկացի 700 զբո-սալըջիկներ Աւկուսթա Վիքթորիա շո-գենաւով Պոլիս եկան եւ անցած Ուր-բաթ ներկայ դառուեցան Սէլամլըզի ա-րարութեան, որմէ ետք այցելեցին Երլազի դարաստանն եւ հոն պատուա-սիրուեցան շքասեղանով մը :

— Բարձրագոյն հրամանով, դատարան-ներու նախագահներն ու հարցաքննիչ դատաւորները բանտերը այցելելով՝ բան-տարկեալներու վիճակը պիտի քննեն :

— Անատուլի երկաթուղիի ընկերու-թեան Սիրքէճիի կայարանին մէջ վա-ճառականներու հակերը քննուելով՝ ար-գիլուած նիւթեր դառուեցան Այս խա-բէական գործին մէջ մատ ունեցող եր-ու դէտեր պաշտօնանկ եղան :

— Սէլանիկի Աաք լրագիրը կը գրէ թէ իբր թէ Պուլկար հրոսախմբեր օսմ. սահ-

մանագլուխը բռնաբարեր են : Սակայն այս լուրը յերկրանք մըն է, քանի որ սահմանազլխին վրայ ո՛ր եւ է դէպք չէ պատահած եւ թէ թուրքեւպուկար սահմանազլխին վրայ յելուզակներու շահատակութեանց առաջին առնելու հա-մար երկուստեք զսպողական միջոցներ տնօրինել որոշուած է :

— Անգղ. լրագիրները դոհութեամբ կը ծանուցանեն թէ թուրքիոյ ու Անգլիոյ յարաբերութիւնները աւելի բարեկամա-կան հանդամանք ստացած են, որուն նպաստած է նոր դեսպան Ս. Ն. Օ'Քո-նոր :

— Կայս. նոր Իրատէի մը համաձայն հեռագրուեցաւ գաւառական իշխանու-թեանց որպէս զի հանրային անգորրու-թիւնն ու ապահովութիւնը վրդովելու յանդիմողները խստիւ պատժուին եւ բոլոր հպատակները իրարու հետ սիրով վարուին :

— Վերաքննիչ Ատենի Ընդհ. դատա-խազութիւնը ձերբակալման հրամանա-գիր հանած է Դայմադ ամ Կանի պէյի սպաննութեան առթիւ : Մարդասպանը, Քաղաքապետական ժողովի անդամ Հա-ֆըզ Էօմէր փաշա, կը վնասուի :

Իգտամ կը ծանուցանէ թէ Կայս. կառավարութիւնը 500 ոսկի պարգեւ պիտի տայ մարդասպանը ձերբակալո-ղին :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զինական գործեր. — Զինու. Արտաքին Գործոց նախարարը սպառնալից ոճով մերժեց Խալիոյ պահանջումը : Խա-լիոյ դեսպանը իր ծանուցագրով ազդե-ցութեան շրջանակ մը կ'ուզէր «Զե-Քիօնկ նահանգին մէջ և բուն իսկ «ազ-դեցութեան շրջանակ» բառերը գործա-ծած էր. կ'երեւայ թէ սխալ հասկցողու-թեամբ «թեւարկութիւն» թարգմանուեր է :

— Ռուսիոյ կողմէ բողոքներ աւելի կը զօրացնեն Զինու. դիմադրութիւնը :

—Սըր Բլոտ Մաքսօնալտ խմացուց Ձինու խարիճիյէին թէ անեղծանելի է Հոնկ-Քոնկի եւ Շանկայի անդլ. պաքային հետ կնքուած Երկաթուղիի պայմանագիրը (որով առաջին ճարտարագետը անգլիացի պիտի ըլլայ) : Եթէ Ձին եղծել ուզէ պիտի պատժուի : Իսկ եթէ ուրիշ տէրութիւն մը (Ռուսիա) բռնադատէ զՁին նոյն եղծելու, Անգլիա զէնքով պիտի պաշտպանէ զՁին նոյն Տէրութեան (Ռուսիոյ) դէմ :

—Վիէնայէն կը հեռագրուի Թայմզին. «Շատ պակսեցաւ այն վախը թէ մի՛ գուցէ դարնան խնդիրներ ծագին Պալքանեան թերակղզիին մէջ, Հիմա Վիէնայի թերթերը աւելի լաւատես են : Մակեդոնական մասնախումբերը բոլորովին կազմալուծուեցան եւ դրամին ալ հատաւ :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Մարաշ, Տէր Յ. քահ. Թ. — Տօնիկեանի եւ ձեր վերջին գրութեանց պատասխանները ժամանակին տրուած են «Բիւրակն»ի միջոցաւ :

Հալէպ, Յ. Թ. — Գինն է 10 դահ. փոսթի ծախքով 12 :

Մարաշ, Յ. Մ. Վ. — Անգղ. զիրքը առաջիկայ տարեշրջանին պիտի հասնի : Ստացա՞ք «Գրեւու արուեստը» :

Իզմիտ, Զ. Ա. — Օրիորդ Վ. Ա. էն ետ առէք Բ. շրջանի 1—10 թիւերը :

Տրապիզոն, Ա. Տ. — «Միականիներու» տեսողութիւնն ու ցնթիւնթի միտքը բնական է որ չզօրէ իրենց գորշ ակնուցէն անդին :

Մարզուան, Գործակալ. — Յ. Ս. ի թերթերը կը ղրկուին Վ. Քէօփրիւ : Սամսոն Ղրկեցինք տարեգլխէն : Երկու բաժանորդագիրն դանձուած է հոս : Պակասները կը ղրկուին : Երկրորդ օրինակը տրամադրելի պահեցէք :

Լայրցիկ, Պանքա Ռ. Պլէմպլէ և Ընկ. — Ղրկեցինք Ձեր ուղածները ու նամակ : Տ. Մատէն, Ա. Դ. — Գանձուած :

Բդի, Տ. Ս. — Ղրկեցինք 1 հատը : Կը հաւանինք ձեր առաջարկին և կը սպասենք նամակի, ըստ այնմ ղրկելու համար :

Բաբերդ, Կ. Տ. Ս. — Ղրկեցինք 2 նոր հասցէներուն : Բաժանորդագները փութացուցէք :

Արարկեր, Յ. Մ. — Ձէի՞ք գիտեր թէ «Մուռ քանակէն ուղիղ գիծ չ'ելլեր. . .» :

Խարբերդ, Գ. Մ. — Կարելին պիտի ընենք ձեր փափաքը դոհացնելու համար : Սամսոն, Իբր. Նզր. — Ղրկեցինք 1—5 թիւերը :

Էսկիշէհիք, Ս. Տ. — Պակաս թիւերը գրեցէք, 50 շրշով կ'ըլլայ :

Պայէզիտ, Յ. Մ. — Ղրկեցինք պակասները :

Ա. Զ. Գ. — Գործի մարդոց համար անհրաժեշտ է Correspondance et thermologie commerciale անուն գիրքը որ գործնական օրինակներով կ'ուսուցանէ առեւտրական թղթակցութիւն : Գինն է 20 շրշ. : Դիմել Ս. Դաւթեանին :

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ընկերական

Դաս մը Շուկայի ընկերներուն

Գ. Քելօղլանեան

Լեզուաբանական

Յառաջաբան «Հայ բարբառաբանութեան»

Հ. Գ. Մէն.

Խիանի դաւառաբարբառը

Մ. Դանիէլեան

Ազգագրական

Ռոստոմշի հարսանեկան սովորութիւններ

Ազնիւ Քիւրաղեան

Տեղագրական

Լըճէ

Գ. Քէօրօղլուեան

Ժողովրդ. Բանահիւսութիւն

Հոլէ Մանուկը

Խ. Քէօնեան

Առական եւայն

Յ. Նեանեան

Մասեցագրական

Ձէքի աշուղը

Ա. Գրլընեան

Գրական

Հովուերգութիւն

Ա. Տիւ

Լուրեր

Ազգ. Ներքին, Քաղ.

Արտօնատէր. — Հ. Ս. Խ. Իթիփիճեան

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՆՆ